

Hallinto uudistuu — kehittykö toiminta?

Kuten kaikki varmaan muistavat asetti valtioneuvosto keväällä 1979 aikuiskoulutuksen väliaikaisen kehittämisorganisaation, joka käsitti Aikuiskoulutuksen neuvottelukunnan ja Aikuiskoulutuksen johtoryhmän. Edelliseen kuului puheenjohtaja ja kaksikymmentä jäsentä, jälkimmäiseen puheenjohtaja ja kuusi jäsentä. Neuvottelukunnan tehtävänä on seurata ja osallistua yleisellä tasolla aikuiskoulutuksen kehittämiseen sekä tehdä ehdotus pysyvästä opetusministeriön apuna toimivasta asiantuntijaelimestä. Johtoryhmän keskeisimpänä tehtävänä on taas aikuiskoulutuksen kehittämisen yleissuunnitelman laatiminen ja siihen liittyvien osaprojektien toteuttamisesta huolehtiminen. Yleissuunnitelma valmistui vuonna 1980. Sen mukaan kehittämistyö jaettiin kahteen vaiheeseen, joista ensimmäisen vaiheen oletettiin valmistuvan suunnilleen vuoden 1982 loppuun mennessä. ”Perusprojekti” ja muut ensimmäisen vaiheen osaprojektit veivät aikaa kuitenkin huomattavasti enemmän. Tosin samanaikaisesti laadittiin myös useita muita pienempimuotoisia selvityksiä (ks. Aikuiskasvatus 1/1984). Kun viime keväänä saatiin valmiiksi viimeinenkin ensimmäiseen vaiheeseen kuuluva toimikunnan mietintö, niin alkoi olla selvää, että kehittämisorganisaation toiminnan jatkaminen ei ole enää mielekästä, vaan vastuu kehittämistyöstä täytyy siirtää opetusministeriön pysyville hallinto- ja suunnitteluelimille. Näin siitä huolimatta, että aikuiskasvatuksen resurssit ovat opetusministeriössä ja sen alaisissa keskushallituksissa varsin niukat. Kehittämistyön toinen vaihe jää nyt joka tapauksessa opetusministeriön pysyvien elinten vastuulle.

Aikuiskoulutuksen neuvottelukunnan esityksen mukaan päätti valtioneuvosto lokakuussa perustaa aikuiskoulutusneuvoston, joka aloittaa toimintansa vuoden 1985 alusta. Samalla päätöksellä lakkautettiin sekä Aikuiskoulutuksen neuvottelukunta että Valtion kansansivistyslautakunta. Aikuiskoulutuksen johtoryhmä jatkaa vielä työskentelyään maaliskuun 1985 loppuun saakka. Ennen lopettamistaan johtoryhmä tulee tekemään toimikuntien kehittämisesitysten ja niistä saadun palautteen perusteella oman esityksensä aikuiskoulutuksen kehittämisen vaatimista jatkotoimenpiteistä.

Kehittämisorganisaation mukana lakkautetaan siis myös vuonna 1946 perustettu Valtion kansansivistyslautakunta, jonka edeltäjänä oli toiminut jo 1920-luvun alussa perustettu Valtion luentolautakunta. Näillä elimillä on ollut varsin mielenkiintoinen ja keskeinen asema vapaan sivistystyön historiassa, kuten lautakunnan viimeinen puheenjohtaja Ragnar Mannil toisaalla tässä lehdessä osoittaa.

Nyt perustettu Aikuiskoulutusneuvosto huolehtii edelleen samoista tehtävistä kuin Valtion kansansivistyslautakunta, mutta sen tehtäväkenttä on samalla laajentunut huomattavasti. Entisen vapaan sivistystyön sijasta on nyt mukaan tullut koko aikuiskasvatuksen monenkirjava kenttä. Aikuiskoulutusneuvostosta tulee sisältämään ainakin seuraavat jaostot: työjaosto, yleissivistävän aikuiskoulutuksen jaosto, ammatillisen aikuiskoulutuksen jaosto sekä jaosto ruotsinkielistä aikuiskoulutusta varten.

Päätöksentekijöiden pyrkimyksestä eri aikuiskoulutusorganisaatioiden ja yhteiskunnallisten näkemysten huomioonottamiseen kertoo se, että valtioneuvoston päätöksen mukaan neuvoston jäsenten tulee edustaa monipuolisesti aikuiskoulutuksen eri alueita ja erilaisia yhteiskuntanäkemyksiä sekä maan molempia kieliryhmiä. Tutkimalla tässä lehdessä toisaalla julkaistua neuvoston kokoonpanoa voi jokainen itse arvioida, miten nämä kriteerit on otettu henkilövalinnoissa huomioon. Ainakin sen voi todeta, että kovin keskusvirasto- ja keskusjärjestövaltainen jäsenistö on. Kun näiden tahojen ajatukset välittyvät yleensä muutenkin helpommin tällaisten asiantuntijaelinten tietoon, niin olisi ollut eduksi hankkia neuvostoon myös joitakin aktiivisia kenttätyöntekijöitä. Toinen seikka joka pistää silmään on neuvoston Helsinki-keskeisyys. Näyttää siltä, että virkamiehet kuvittelevat Suomen loppuvan Keravalla tai viimeistään jossakin Jyväskylän seutuvilla. Ja edelleen, vaikka arvostankin Suomen ruotsinkielisten antia maamme kulttuurille, niin hiukan täytyy ihmetellä, onko heitä varten tarvis olla oma jaosto? Miksei esim. saamelaisille ole vastaavasti annettu omaa jaostoa, ovathan he vielä vanhempi ja monessa suhteessa heikommassa asemassa oleva kulttuurinen ja kielellinen vähemmistö maassamme?

Edelleen ihmetyttää se, että vaikka valtioneuvoston päätöksessä todetaan aikuiskoulutusneuvoston tehtävänä olevan alan tutkimuksen seuraminen ja tukeminen, niin kummankaan yliopistollisen tutkimuslaitoksen edustajaa ei ole neuvostossa mukana.

Koska Aikuiskoulutusneuvosto on opetusministeriön alainen elin, niin se valmistelee vain ministeriön pyynnöstä alan kehittämiseen liittyviä kysymyksiä. Löytyykö ministeriöstä asiantuntemusta ja todellista halua aikuiskasvatuksen kehittämiseen? Se nähdään lähivuosien aikana. Uusi hallinnollinen elin ei tietystikään tätä yksin takaa.

On selvää, että nykyiset opetusministeriössä ja sen keskusvirastoissa olevat aikuiskasvatuksen henkilöresurssit eivät riitä, jos suunnittelu- ja kehittämistyössä halutaan edistyä. Erityisen suuri puute alan asiantuntijoista on ammattikasvatushallituksessa, jonne on tosin aivan viime vuosina sijoittunut myös joitakin aikuiskasvatusta yliopistossa pääaineenaan opiskelleita henkilöitä. Koska aikuiskasvatukselliset virat ja toimet kuitenkin puuttuvat, eivät nämä henkilöt voi keskittyä alan erityisongelmiin. Kouluhallituksessa on kyllä välttämättömät hallinnolliset virat ja toimet, mutta varsinaiset tutkijan ja erikoissuunnittelijan virat puuttuvat.

Aikuiskasvatuksen kehittäminen tarvitsee tuekseen alan tuntevaa tutkimus- ja suunnitteluhenkilöstöä. Tällaisia virkoja tulisi mahdollisimman pian perustaa maahamme ainakin pari kappaletta. Tulisi tarkkaan harkita, mikä olisi näiden virkojen paras sijoituspaikka: opetusministeriö, keskusvirastot vai alan yliopistolliset ainelaitokset. Kaikilla ratkaisuilla on omat hyvät ja huonot puolensa. Kun Aikuiskoulutusneuvoston yhtenä tehtävänä on mm. "seurata ja tukea aikuiskoulutuksen tutkimusta", niin se voisi aloittaa toimintansa vaikkapa tätä kysymystä pohtimalla.

Jukka Tuomisto